

DEDIŠČINA OSTROROGEGA JELENA

Ob 130. obletnici odkritja kolišč na Ljubljanskem barju

Ob 130. obletnici odkritja kolišč
na Ljubljanskem barju
smo pripravili potujočo razstavo

Dediščina Ostrorogega Jelena

Zamisel: Anton Vekušček; avtorji: Anton Vekušček, Maja Andrič, Katarina Čufar in Borut Tolkmarič; lektorica: Sanja Likar;
akvareli in oblikovanje: Tamara Korošec Lavrič; računalniška priprava: Mateja Belak

Inštitut za arheologijo Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti Ljubljana,
v sodelovanju s Cankarjevim domom v Hrenki, Občino Borovnica, Občino Brezovica, Občino Ig, Mestnim muzejem Ljubljana in
Narodnim muzejem Slovenije Ljubljana

Skrivnost o dediščini Ostrorogega Jelena se je začela razkrivati 17. julija 1875. leta, ko je odbornik okrajnega cestnega odbora in posestnik Martin Peruzzi iz Črne vasi na Ljubljanskem barju sporočil Deželnemu muzeju v Ljubljani, da so delavci pri čiščenju jarkov ob Ižanski cesti blizu vasi Studenec (zdaj Ig) naleteli na ostanke naselja na kolih in da so našli veliko črepinj, živalskih kosti, orodja iz jelenovega roga in oglja. Dragotin Dežman je takoj ugotovil, da so najdbe sledi koliščarskega naselja, takšnega, kakršnega so odkrili v Švici leta 1854 in deset let pozneje tudi na Koroškem.

Odkritje je spodbudilo k prvemu arheološkemu izkopavanju na Ljubljanskem barju. Začel ga je in vodil Dežman, pomagal pa mu je muzejski sluga Ferdinand Schulz. Izkopavati je začel 26. julija 1875 in izkopavanje končal sredi oktobra. Zaradi izjemnih najdb so se izkopavanja nadaljevala še v letih 1876 in 1877. V vseh treh letih so skupaj prekopali 9.400 kvadratnih metrov zemljišča, tako da je bilo to do takrat najobsežnejše izkopavanje na Slovenskem.

Danes, po natanko 130 letih, ugotavljamo, da so najstarejše koliščarske naselbine na Ljubljanskem barju nastale okvirno v prvi polovici 5. tisočletja pr. Kr. Najpozneje okoli srede 2. tisočletja pr. Kr., ko je jezero v celoti prekrilo barje, pa se je gradnja takšnih naselbin ustavila. Po tem obdobju so nova bivališča postavljali na trdini, odmaknjeni od močvirja.

*Domišljjska upodobitev koliščarskega naselja Maharski prekop pri Igu.
Čas: druga polovica 4. tisočletja pr. Kr.
Akwarel: Tamara Korošec Lavrič.*

Začetek koliščarskega obdobja torej sodi v konec mlajše kamene dobe, traja vso bakreno in se konča v zgodnji bronasti dobi. Kulturno to ni enotno obdobje. V poselitvi je tudi nekaj vmesnih prekinitev. Najdaljša je trajala skoraj celo tisočletje. Čeprav razlogov za te prekinitve še ni mogoče zadovoljivo pojasniti, se zdi, da jih lahko iščemo v povezavi z gospodarskimi in klimatskimi dejavniki.

Ugotavljamo, da prihod koliščarjev na Ljubljansko barje označuje zelo pomembno obdobje v zgodovini osrednjega slovenskega prostora. Koliščarji so bili med najzgodnejšimi graditelji manjših, a stalnih naselbin. Šlo je za majhne skupine samostojnih kolib na kolih. Vemo tudi, da so naselbine postavljali sočasno na več koncih Ljubljanskega barja.

Koliščarji so na območje, kjer leži Ljubljansko barje, prinesli poljedelstvo. Njive so obdelovali s preprostimi motikami. Gojili so ječmen in pšenico. Akvarel: Tamara Korošec Lavrič.

S koliščarji je na to območje prišlo tudi poljedelstvo. Na kopnem v bližini naselbin so redili domače živali, kot so govedo, ovca, koza in svinja. Spremljal jih je pes. Pomembni gospodarski dejavnosti sta bili tudi lov in ribolov. V skoraj nedotaknjeni pokrajini so nabirali gozdne sadeže in plodove. Izdelovali so lončene posode. Najdbe bakrenih predmetov in metalurških pripomočkov pa dokazujejo, da so se vsaj od 4. tisočletja naprej ukvarjali tudi s kovinarstvom. Za plovbo po jezeru so uporabljali drevake, ki so jih izdoblili iz ogromnih hrastovih debel. V drugi polovici 4. tisočletja pr. Kr. pa so za poti zunaj Ljubljanskega barja uporabljali tudi voz. Skratka, bili so zelo iznajdljivi in so živeli v sozvočju z naravo.

Razstava je potovala po štirih občinah na področju Ljubljanskega barja.

Pot je začela v Galeriji Cankarjevega doma na Vrhniki (od 7. juija do 12. julija 2005), nato se je selila najprej v Občino Ig (od 26. septembra do 15. oktobra 2005), nato v Občino Brezovica (od 7. do 28. novembra 2005) in za konec še v Občino Borovnica (december 2005).

Od 27. oktobra 2006 pa bo na ogled v Dolenjskem muzeju v Novem mestu.